

Rapport 32

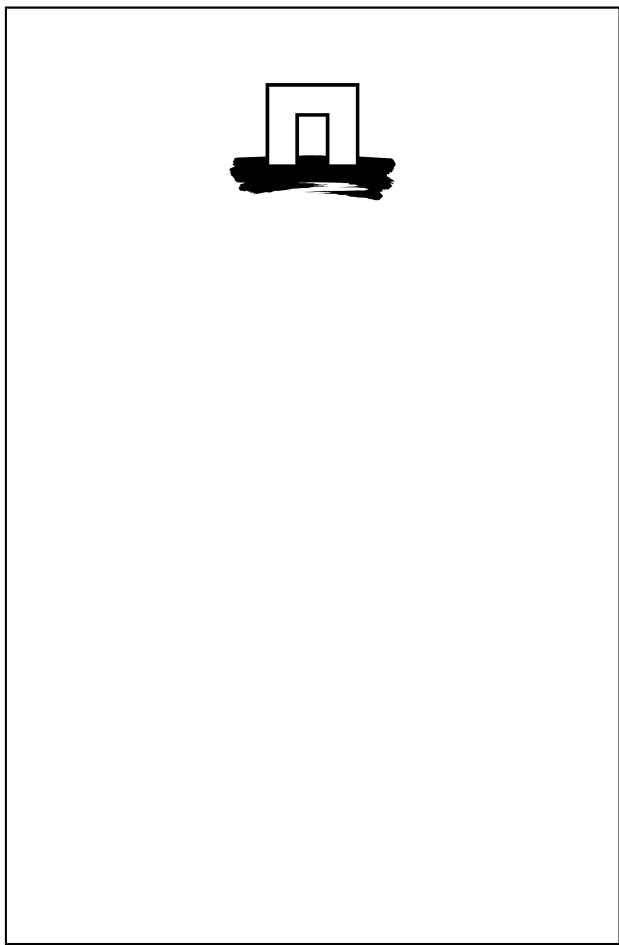
Gezondheidsclaims diervoeding

Oriënterend onderzoek in voeders gezelschapsdieren

Maart 2007

Rapport 32

Gezondheidsclaims diervoeding

Oriënterend onderzoek in voeders
gezelschapsdieren

Feed health claims

An inventory in pet foods

G. Kasper
C. Kan
G. Meijer

Maart 2007

Voorwoord

Het onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA). Het onderzoek is gefinancierd door LNV uit het programma Diervoeding en Toezicht op Controle, nummer BO-08-005.

De auteurs

Samenvatting

Door de diervoederindustrie worden producten met bepaalde (gezondheids)claims in de markt gezet, op zowel etiketten als wervingsteksten, die misleidend kunnen zijn voor de consument en tot concurrentievervalsing kunnen leiden. De scheidslijn tussen een gezondheidsclaim en een medische claim is vaak onduidelijk. Het is gewenst te onderzoeken of een soortgelijke lijst als de 'Indicatieve lijst van gezondheidsaanprijzingen' van de Keuringsraad Openlijke Aanprijzing Geneesmiddelen (KOAG) voor de humane voeding ook voor diervoeders kan worden opgesteld. Dit om eerlijkheid in de handel en betrouwbare informatie aan de consument te verschaffen.

Doel van dit onderzoek was tweeledig. Allereerst om inzicht te krijgen in het gebruik van claims in de petfoodsector als voorbeeld van de diervoedersector. Dit om meer helderheid te scheppen voor onderlinge concurrentie in het bedrijfsleven en keuzes voor de koper van petfoodproducten. Het tweede doel was het opstellen van een advies aan het Ministerie van LNV en de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) over de praktische haalbaarheid van een leidraad voor toegestane en niet-toegestane gezondheidsclaims in de diervoederindustrie. Om een indruk te krijgen hoe in de huidige praktijk wordt omgegaan met gezondheidsclaims in petfoods, is gekeken naar aanprijzing van petfoods op websites, maar ook naar literatuur van Europese en Nederlandse wet- en regelgeving in de diervoedersector en humane voedingssector. Daarnaast is middels een vragenlijst over regelgeving en gezondheidsclaims, die de petfoodsector is voorgelegd, getracht een beeld te krijgen van de huidige praktijk van gezondheidsclaims. De inventarisatie is in eerste instantie beperkt tot de petfoodindustrie en wel tot alleen katten- en hondenvoeders.

Claims (gezondheids- en medische claims) zijn beoordeeld via wervingsteksten (websites), dan wel op basis van de wetenschappelijk aannemelijke functie van het totaalvoeder of de grondstof. Voor het beoordelen zijn de definities van de claims van het RIVM en het Voedingscentrum gebruikt. Uit het beoordelen blijkt dat veel claims medische claims zijn. Verder blijkt dat veel teksten niet voldoende begrijpelijk, eenduidig, direct, relevant en wetenschappelijk onderbouwd zijn. Dit zijn wel essentiële eisen voor gezondheidsclaims op diervoeders en diëten. Het niet voldoen aan essentiële eisen blijkt ook uit antwoorden op de gehouden enquête onder 16 petfoodbedrijven. De meeste bedrijven geven aan niet te weten of men gezondheidsclaims plaatst. Tenslotte is er geen uniforme aanpak voor bepaling van de tekst voor aanprijzing van hun producten.

Uit dit oriënterend onderzoek naar gezondheidsclaims in diervoeders, zijn de volgende conclusies te trekken:

1. Er is onduidelijkheid tussen de definities van dieetvoeders en gemedicineerd voeders bij de Europese wetgeving van diervoeders.
2. In de wet- en regelgeving van diervoeders zijn supplementen en biologische/homeopatische (genees)middelen niet opgenomen.
3. Regulering in de humane voedingssector loopt voor op die in de petfood- en diervoedersector.
4. Veel claims op katten- en hondenvoeders worden in dit onderzoek beoordeeld als 'medische claims'. Daarmee vallen ze in feite onder de regelgeving voor gemedicineerde voeders.
5. Teksten voor claims zijn onvoldoende begrijpelijk, eenduidig, direct, relevant en wetenschappelijk onderbouwd;
6. De systematiek van gezondheidsclaims zoals gehanteerd in KOAG/KAG lijkt toepasbaar op gezondheidsclaims in de petfoodsector.

De aanbevelingen zijn:

1. Stem definities van dieetvoeders en medicinale voeders binnen Europese regelgeving van diervoeders moeten beter op elkaar af.
2. Voor gezondheidsclaims in voedsel supplementen en biologische geneesmiddelen die als voeder verkocht worden is EU-regelgeving gewenst.
3. Sluit aan bij de op handen zijnde wetgeving voor gezondheidsclaims van supplementen en eventuele biologische geneesmiddelen voor humane voeding.
4. Streef naar harmonisatie van regulering van gezondheidsclaims in diervoeders binnen de EU. Onderzoek naar de regulering van gezondheidsclaims van diervoeders in andere EU-landen zou een eerste stap kunnen zijn.
5. Faciliteer (zelf)regulering over gezondheidsclaims in diervoeders. Betrek daarbij partijen als de NVG, PDV, KNMvD, Dibevo en de Consumentenbond.
6. Als vervolg op deze studie, is een studie naar gezondheidsclaims van voeding voor paarden en andere landbouwhuisdieren aan te bevelen.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Samenvatting

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Doel.....	7
1.3	Afbakening en aanpak	7
1.4	Leeswijzer.....	7
2	Definitie claims	8
2.1	Claims op voer en voeding.....	8
2.2	Claims in Nederland	8
2.3	Conclusie	9
3	Begrippen diervoeders	10
3.1	Definitie en omschrijvingen diervoeder	10
3.2	Conclusies	12
4	Regulering gezondheidsclaims	13
4.1	Diervoeding	13
4.2	Humane voeding	14
4.3	Conclusies	14
5	Gebruik van claims in de praktijk	15
5.1	Aanprijzing op websites	15
5.1.1	Indeling gezondheidsclaims	15
5.1.2	Resultaat: Toetsing gezondheidsclaims.....	15
5.2	Enquête petfoodbedrijven	17
5.2.1	Keuze bedrijven	17
5.2.2	Methode	17
5.2.3	Resultaat enquête petfoodbedrijven	17
5.3	Synthese en conclusies	17
6	Conclusies	19
7	Aanbevelingen	20
	Literatuur	21
	Bijlagen	22
	Bijlage 1 Voorbeelden totaalvoeders/grondstoffen in petfoods.....	22
	Bijlage 2 Enquêtelijst met vragen over gezondheidsclaims van petfoodbedrijven.....	26
	Bijlage 3 Antwoorden op de enquêtelijst.....	28
	Bijlage 3 Antwoorden op de enquêtelijst (vervolg)	29

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In de diervoederindustrie worden producten met bepaalde (gezondheids)claims in de markt gezet. Het risico bestaat dat die producten misleidend kunnen zijn voor de consument omdat zij een toespeling maken op al dan niet aanwezige gezondheidseffecten van het product. Het komt regelmatig voor dat de claims medische claims zijn of een toespeling daarop maken. De scheidslijn tussen een medische claim en een gezondheidsclaim is zeer dun. In het kader van de eerlijkheid in de handel en betrouwbare informatie voor de consument is het gewenst om te onderzoeken in hoeverre er een lijst à la de 'Indicatieve lijst van gezondheidsaanprijzingen' van de Keuringsraad Openlijke Aanprijzing Geneesmiddelen (KOAG) kan worden opgesteld van claims die wel zijn toegestaan en claims die niet zijn toegestaan. Claims is ook een onderwerp, dat in het kader van het nieuwe voorstel van etikettering kan gaan spelen.

1.2 Doel

Dit onderzoek is erop gericht om LNV en VWA te adviseren over de praktische haalbaarheid van een leidraad voor het gebruik van toegestane en niet-toegestane claims in diervoeders, vergelijkbaar met die van KOAG.

1.3 Afbakening en aanpak

Om een indruk te krijgen hoe in de huidige praktijk wordt omgegaan met gezondheidsclaims in diervoeders, is de studie afgebakend tot petfoods. Er is gekeken naar aanprijzing van petfoods op websites en is een schriftelijke enquête gehouden onder petfoodfabrikanten. Met behulp van de enquête met vragen over regelgeving en gezondheidsclaims, is getracht een beeld te krijgen van de huidige praktijk van gezondheidsclaims (bijlage 1). De systematiek van beoordeling van gezondheidsclaims voor humane voeding, voorgesteld door het RIVM, is gehanteerd om claims in petfoods te beoordelen. Een verdere uitwerking van de aanpak is beschreven in hoofdstuk 5.

1.4 Leeswijzer

Achtereenvolgens zal worden ingegaan op de definities van claims (hoofdstuk 2), begrippen in diervoeding (hoofdstuk 3), de regelgeving en implementatie van diervoeding en humane voeding (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 wordt het gebruik van claims in de praktijk inclusief het scoren van de gevonden claims beschreven evenals de schriftelijke enquête die gehouden is bij een aantal petfoodbedrijven. Tot slot zijn de conclusies en aanbevelingen vermeld in respectievelijk de hoofdstukken 6 en 7.

2 Definities claims

Claims kunnen betrekking hebben op de samenstelling van voeding/voeders, maar kunnen ook een bewering geven over het verband tussen het voedingsmiddel en de gezondheid. De claims kunnen gelden voor humane voeding of voor diervoeder en ze kunnen meer of minder specifiek zijn. Eerst zullen definities van claims worden besproken die mondiaal gebruikt worden en daarna claims die specifiek van toepassing zijn in Nederland.

2.1 Claims op voer en voeding

De etiketten voeders en voedingsmiddelen bevatten steeds meer claims, ook wel beweringen genoemd. Claims geven de consument extra informatie naast de algemene informatie die op het etiket moet staan. Ook kunnen claims worden gebruikt voor presentatie en reclame. Bovendien kunnen claims als marketinginstrument worden gebruikt.

Claims kunnen worden onderverdeeld in drie categorieën: voedingsclaims (of: voedingswaardeclaims), gezondheidsclaims en 'overige claims'. Voor de claims worden de volgende definities gebruikt¹.

- Voedingswaardeclaims: elke bewering die stelt, de indruk wekt of impliceert dat een voedingsmiddel beschikt over een nutritionele eigenschap die te danken is aan de energie die het aanbrengt (in verlaagde of verhoogde hoeveelheid) of niet aanbrengt, of aan componenten die het bevat (in verlaagde of verhoogde verhouding) of in het geheel niet bevat. Voedingswaardeclaims zijn weer onder te verdelen in claims gericht op vet, suiker, energie nutriënten en andere stoffen.
- Gezondheidsclaims: elke bewering die stelt, de indruk wekt of impliceert dat er een verband bestaat tussen een voedingsmiddelencategorie, een voedingsmiddel of een bestanddeel daarvan en de gezondheid.
- Overige 'claims': claims die niet vallen onder de categorie voedingswaardeclaims of gezondheidsclaims.

Deze indeling van gezondheidsclaims en overige claims wordt ook gemaakt door de Codex Committee on nutrition and foods for special dietary uses². De Codex Committee noemt ook nog een extra definitie:

- claim over ziekterisicoreductie: een claim die stelt, de indruk wekt of impliceert dat de consumptie van een levensmiddelencategorie, een levensmiddel of een bestanddeel daarvan een risicofactor voor het ontstaan van ziekte bij de mens in significante mate beperkt.

Gezondheidsclaims houden volgens de 'guidelines for use of nutrition and health claims'³ het volgende in:

- Voedingsfunctieclaims: een voedingswaardeclaim die de fysiologische rol van de nutriënt in groei, ontwikkeling en normale functies van het lichaam beschrijft (voorbeeld: voeder A is een bron van bestanddeel x/ hoger in bestanddeel x).
- Andere functieclaims: deze claims stellen specifieke voordelige effecten van de consumptie van levensmiddelen op de weerstand in de context van het totale voedingspatroon op normale functies of biologische activiteiten van het lichaam. Zulke claims hebben betrekking op een positieve bijdrage aan de gezondheid of aan een verbetering van een functie of aan verandering of het instandhouden van de gezondheid (voorbeeld: voeder B bevat x gram of bestanddeel y; dit bestanddeel verbetert of verandert een fysiologische functie of biologische activiteit).
- Claims over reductie van ziekterisico: claims die door consumptie van voedsel of een voedselbestanddeel (voorbeeld: een gezond dieet met een laag (hoog) gehalte A kan het risico op ziekte D verlagen. Voeder X is laag (hoog) in bestanddeel A).

2.2 Claims in Nederland

Een vollediger indeling wordt weergegeven in een recent verschenen rapport van het RIVM (Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne) omtrent gezondheidsclaims bij functionele voedingsmiddelen en voedingssupplementen voor humane voeding⁴. Hierbij worden de beweringen over gezondheidsclaims genoemd die momenteel in Nederland gelden. Dit is in lijn met de Codex Alimentarius Commission, maar dan genuanceerder³. Het gaat om:

- Nutriëntenclaims: een bewering die de hoeveelheid van een nutriënt in een voedingsmiddel omschrijft. Nutriëntenclaims worden onderverdeeld in:
 - Inhoudsclaims (inhoudsstoffen worden vermeld);
 - Vergelijkende claims (voorbeeld: vezelrijk, verlaagd vetgehalte).

- Nutriëntenfunctieclaims: een bewering die de hoeveelheid van een nutriënt in het product omschrijft en die de functie van het nutriënt in het lichaam vermeldt (voorbeeld: rijk aan Ca- helpt bij opbouw van botten).
- Generieke gezondheidsclaims: een bewering over een algemeen aanvaarde rol van een nutriënt of andere stof bij de groei of ontwikkeling en de normale functies van het lichaam (voorbeeld: voedingsvezels zijn goed voor normale darmfunctie).
- (Product)specifieke gezondheidsclaims: een bewering dat een product of een bepaalde component daarin bijzondere eigenschappen bezit bij het bevorderen of het in stand houden van de gezondheid (voorbeeld: bevat bifidobacteriën – goed voor een evenwichtige darmflora).
- Algemene, niet-specifieke gezondheidsclaims: vrij vage, nietszeggende bewering over gezondheid en/of welzijn (voorbeeld: ondersteunt de natuurlijke afweer, houdt het lichaam jeugdig).
- Ziekterisicofactor claims: deze verwijzen naar een ziekte zonder de ziekte zelf te noemen. In Nederland is een aantal van deze claims toegestaan (voorbeeld: bevat plantensterolen - helpt bij de verlaging van het cholesterolgehalte), alhoewel ze op grond van de Europese regelgeving omstreden zijn.

Het Voedingscentrum⁵ noemt ook nog medische claims.

- Medische claims: vermeldingen of voorstellingen, die aan het product eigenschappen toeschrijven inzake het voorkomen, behandelen of genezen van een ziekte van de mens, of die toespelingen maken op zodanige eigenschappen.

2.3 Conclusie

De indeling van voedings- en gezondheidsclaims voor toepassing in Nederland in de humane voeding is onderzocht en het volledigst beschreven in een RIVM-rapport en door het Voedingscentrum. Deze indeling is in dit rapport gebruikt voor de beoordeling van claims in diervoeders.

Doorkijk naar het volgende hoofdstuk

In hoofdstuk 3 zullen de begrippen van diervoeders aan de orde komen.

3 Begrippen diervoeders

Gezondheidsclaims in de petfoodindustrie staan in nauw verband met een aantal begrippen in de wetgeving van diervoeders, zoals voedermiddelen⁶, toevoegingsmiddelen⁷, aanvullende diervoeders en mineralen mengsels⁸, etikettering⁹, diervoeders met een bijzonder voederdoel (dieetvoeders)¹⁰, diergeneesmiddelen¹¹ en medicinale mengsels. Hierna worden deze begrippen nader omschreven.

3.1 Definities en omschrijvingen diervoeder

*Voedermiddelen*⁶

"Voedermiddelen": de verschillende producten van plantaardige of dierlijke oorsprong in natuurlijke staat, vers of verduurzaamd, de afgeleide producten van de industriële verwerking ervan, alsmede organische of anorganische stoffen, met of zonder toevoegingsmiddelen, bestemd om te worden gebruikt voor vervoeding, hetzij als zodanig, hetzij na bewerking, voor de bereiding van mengvoeders of als dragers bij voormengsels

*Toevoegingsmiddelen*⁷

Artikel 2, lid 2, sub a

"Toevoegingsmiddelen": stoffen, micro-organismen of preparaten die geen voedermiddelen noch voormengsels zijn en die opzettelijk aan diervoeder of water worden toegevoegd met name met het oog op een of meer van de in artikel 5 lid 3, vermelde functies.

Artikel 5, lid 3

Het toevoegingsmiddel moet:

- a) de eigenschappen van diervoeder gunstig beïnvloeden
- b) de eigenschappen van dierlijke producten gunstig beïnvloeden
- c) de kleuren van siervissen en – vogels gunstig beïnvloeden
- d) voldoen aan de voedingsbehoeften van dieren
- e) het milieueffect van de dierlijke productie gunstig beïnvloeden
- f) de dierlijke productie, prestaties of welzijn gunstig beïnvloeden, met name door in te werken op de maag- en darmflora of op de verteerbaarheid van diervoeders, of
- g) een coccidiostatische of histomonostatische werking te weeg brengen

Artikel 6

Een toevoegingsmiddel wordt, afhankelijk van zijn functies en eigenschappen, overeenkomstig de in de artikelen 7, 8 en 9 beschreven procedure in een of meer van de volgende categorieën ingedeeld:

- a) technologische toevoegingsmiddelen: stoffen die om technologische redenen aan een diervoeder worden toegevoegd;
- b) sensoriele toevoegingsmiddelen: stoffen waardoor de organoleptische eigenschappen van een diervoeder of de visuele kenmerken van de van de dieren afkomstige levensmiddelen worden verbeterd of veranderd;
- c) Nutritionele toevoegingsmiddelen
- d) Zoötechnische toevoegingsmiddelen: toevoegingsmiddelen die worden gebruikt om de prestaties van de dieren die zich in goede gezondheid bevinden te verbeteren of om het milieu gunstig te beïnvloeden;
- e) Coccidiostatica en histomonostatica

*Aanvullende diervoeders en mineralenmengsels*⁸

Artikel 1, lid f

Aanvullende diervoeders: mengsels van diervoeders die een hoog gehalte aan bepaalde stoffen bevatten en ingevolge hun samenstelling slechts samen met andere diervoeders een dagrantsoen kunnen vormen.

Artikel 1, lid g

Mineralenmengsels: aanvullende diervoeders die hoofdzakelijk bestaan uit mineralen en die tenminste 40 % as bevatten.

*Etikettering*⁹

Artikel 5 quater lid 4

Bij mengvoeders voor huisdieren mag het etiket tevens de aandacht vestigen op de aanwezigheid of het lage gehalte van een of meer voedermiddelen die voor de eigenschappen van een voeder van wezenlijk belang zijn. In

dat geval moet het minimum- of het maximumgehalte, uitgedrukt in gewichtsprocenten, van het gebruikte voedermiddel of van de gebruikte voedermiddelen duidelijk worden aangegeven, hetzij naast de vermelding waarmee de aandacht op het bedoelde voedermiddel of de bedoelde voedermiddelen wordt gevestigd, hetzij in de lijst van voedermiddelen, door het bedoelde voedermiddel of de bedoelde voedermiddelen en het betrokken gewichtspercentage of de betrokken gewichtspercentages naast de aanduiding van de overeenkomstige categorie van voedermiddelen te vermelden.

Diervoeders met een bijzonder voedingsdoel (=dieetvoeders)¹⁰

Voor de toepassing van deze richtlijn gelden de volgende definities:

- a) diervoeders: producten van plantaardige of dierlijke oorsprong in natuurlijke staat, vers of verduurzaamd, en de afgeleide producten van hun industriële verwerking, alsmede organische of anorganische stoffen, enkelvoudig of gemengd, met of zonder toevoegingsmiddelen, bestemd voor dierlijke voeding langs orale weg.
- b) mengvoeders: mengsels van voedermiddelen met of zonder toevoegingsmiddelen, bestemd voor vervoeding in de vorm van volledige diervoeders of aanvullende diervoeders;
- c) diervoeders met bijzonder voedingsdoel: mengvoeders die zich, op grond van hun bijzondere samenstelling of het bijzondere bij hun vervaardiging toegepaste procédé, duidelijk onderscheiden van zowel gewone diervoeders als van producten die zijn gedefinieerd in Richtlijn 90/167/EEG van de Raad van 26 maart 1990 tot vaststellen van voorwaarden voor de bereiding, het in de handel brengen en het gebruik van diervoeders met medicinale werking*, en die als geschikt voor specifieke voedingsbehoeften worden aangeboden;
* *In de overwegingen van deze richtlijn staat: Overwegende dat het afleveren van diervoeders met medicinale werking slechts mag plaatsvinden op voorschrift van een dierenarts die zijnerzijds bijzondere voorwaarden bij het voorschrijven in acht moet nemen*
- d) bijzonder voedingsdoel: het voldoen aan de specifieke voedingsbehoeften van bepaalde categorieën huisdieren of gebruiksdieren waarvan het spijsverterings- of het absorptiemechanisme dan wel het metabolisme verstoord dreigt te worden of tijdelijk of onherstelbaar verstoord is, welke dieren bijgevolg baat kunnen hebben bij de opnemng van een aan hun toestand aangepast voeder.

Diergeneesmiddelen¹¹

"Diergeneesmiddel": substantie die bestemd is om al of niet na be- of verwerking te worden gebruikt voor:

- a) het genezen, lenigen of voorkomen van enige aandoening, ziekte, ziekteverschijnsel, pijn, verwonding of gebrek van een dier;
- b) het herstellen, verbeteren of wijzigen van het functioneren van organen van een dier;
- c) het onderkennen van een ziekte of gebrek bij dieren door toepassing bij een dier.

Gemedicineerde voeders¹²

In de EU Richtlijn 90/167 staat bij overwegingen het volgende vermeld over medicinale voeders

Overwegende dat het afleveren van diervoeders met medicinale werking slechts mag plaatsvinden op voorschrift van een dierenarts die zijnerzijds bijzonder voorwaarden bij het voorschrijven in acht moet nemen.

Artikel 5, lid 1

De lidstaten schrijven voor dat diervoeders met medicinale werking slechts in verpakkingen of recipiënten in de handel mogen worden gebracht die zodanig zijn gesloten dat de sluiting of verzegeling bij het openen wordt verbroken en zij niet opnieuw kunnen worden gebruikt.

Artikel 6, lid 1

De lidstaten treffen de nodige maatregelen opdat alleen diervoeders met medicinale werking in de handel worden gebracht die geëtiketteerd zijn overeenkomstig de geldende communautaire voorschriften.

De in artikel 5, lid 1, bedoelde verpakkingen of recipiënten moeten voorts op duidelijk zichtbare wijze de vermelding " diervoeder met medicinale werking" dragen.

Artikel 8, lid 1 sub c

Elk recept mag slechts recht geven op een eenmalige behandeling met de voorgeschreven diervoeders met medicinale werking. Het voorschrift van de dierenarts mag slechts geldig zijn voor een door de bevoegde nationale instantie vast te stellen termijn van ten hoogste drie maanden.

3.2 Conclusies

- Petfoods vallen binnen de regelgeving voor diervoeders. De definities en omschrijvingen voor verschillende soorten diervoeders gelden dus ook voor petfoods.
- Er is wat betreft definities geen duidelijk verschil tussen dieetvoeders en gemedicineerde voeders in de Europese wetgeving van diervoeders.
- In wet- en regelgeving diervoeders zijn supplementen en biologische/homeopatische (genees)middelen niet opgenomen.

Doorkijk naar het volgende hoofdstuk

In het hoofdstuk 4 zal de regulering van gezondheidsclaims in diervoeders en humane voeding worden besproken.

4 Regulering gezondheidsclaims

De in hoofdstuk 2 besproken claims zijn opgesteld voor humane voeding. Vanwege de volledige beschrijving van claims zal de indeling van het RIVM en het Voedingscentrum in deze studie ook worden gehanteerd voor diervoeders. De huidige regelgeving en implementatie omtrent claims is voor zowel diervoeding (paragraaf 4.1) als voor humane voeding (paragraaf 4.2) hieronder kort weergegeven.

4.1 Diervoeding

Er is geen aparte regelgeving voor petfoods. Gezondheidsclaims zijn af te leiden uit de tekst op de verpakking en/of het etiket bij toetsing aan heersende wetgeving. Verder voorziet de diervoederwetgeving niet in aparte bepalingen voor teksten van voeders in advertenties, folders en internetsites. Deze vormen van aanprijzing kunnen worden aangemerkt als het in het verkeer brengen van voeders en diëten en mogen dus niet misleidend zijn¹³. In dit verband is de regelgeving vervat in de Kaderwet Diervoeders¹⁴ belangrijk evenals de volgende (implementaties van) van richtlijnen voor Besluit diervoeders⁸, Regeling diervoeders¹⁵ en toevoegingsmiddelen voor diervoeding⁷. Deze wet- en regelgeving is ook van toepassing op petfoods. Ook boeken^{16, 17}, waarin wetgeving is beschreven, worden in de petfoodindustrie gehanteerd¹⁸. Ondanks genoemde wet- en regelgeving is er nog geen specifieke wetgeving voor diergezondheidsclaims op honden- en kattenvoeders. Wel wordt gebruik gemaakt van de Europese regels voor de petfoodindustrie, de FEDIAF (Fédération européenne de l'Industrie des Aliments pour Animaux Familiers)¹⁹. Dit zijn regels die de petfoodindustrie zichzelf heeft opgelegd.

Momenteel ontwikkelt de Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren (NVG), nog op vrijwillige basis, een code waaraan de petfoodindustrie zich zou kunnen houden²⁰. Dit is nodig omdat de etiketten van mengvoeders voor landbouwhuisdieren niet op alle punten aan de eisen in de betreffende richtlijnen of verordeningen²¹ voldoen. Het is zeer aannemelijk, dat dat ook geldt voor de petfoodindustrie. Het betreft vooral de volgende punten:

- het vermelden van de voedermiddelen met hun specifieke naam (Regeling diervoeder, artikel 30, eerste en tweede lid en artikel 31);
- het referentienummer van de partij (Regeling diervoeders, artikel 19, f);
- aanduidingen van toevoegingsmiddelen die in mengvoeders verwerkt zijn (Regeling diervoeders, hoofdstuk 5, paragraaf 7).

In 'Regeling Diervoeders', artikel 29, wordt gesteld dat aanduidingen op verpakkingen betrekking moeten hebben op objectieve of meetbare gegevens die kunnen worden aangetoond¹⁵. Hetzelfde artikel geeft ook aan dat aanduidingen geen betrekking mogen hebben op 'eigenschappen inzake het voorkomen, behandelen of genezen van een ziekte'.

De voeders in bijlage 1 zijn niet ingedeeld naar voedergroepen volgens de indeling vermeld in hoofdstuk 3 van dit rapport. De reden hiervoor is dat met alleen een tekst van een website – zoals weergegeven in bijlage 1 - niet te achterhalen is hoe het voeder is samengesteld. In Regeling diervoeders¹⁵ bijvoorbeeld, is in hoofdstuk 3 aangegeven welke voedermiddelen verboden zijn (paragraaf 1, artikel 4) en welke aanduidingen van voedermiddelen verplicht zijn (paragraaf 3, artikelen 6, 7 en 8). In hoofdstuk 5 zijn de regels van mengvoeders aangegeven met betrekking tot verpakking (paragraaf 1, artikel 18), aanduidingen (paragrafen 2, 3 en 4; artikelen 19, 20 en 21) en aanvullende regels over de wijze van aanduiding (paragraaf 5, artikelen 30 t/m 36). Andere aanduidingen dan bedoeld in de artikelen 19 t/m 28 kunnen worden vermeld, indien voldaan is aan (zie artikel 29):

- zij hebben betrekking op objectieve of meetbare gegevens die kunnen worden aangetoond;
- zij hebben geen betrekking op:
 - o andere analytische bestanddelen in het mengvoeder dan bedoeld in de artikelen 20, onderdelen b, c, en d, en 40, onderdeel b;
 - o eigenschappen inzake het voorkomen, behandelen of genezen van een ziekte.

Veel fabrikanten van huisdiervoeders maken gebruik van artikel 30 van de Regeling diervoeders bij het etiketteren van mengvoeders voor huisdieren. Voedermiddelen kunnen dan worden vermeld onder de benaming van een categorie voedermiddelen als bedoeld in de bijlage bij richtlijn 82/475/EEG van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 23 juni 1982. Hierbij moet voldaan zijn aan de volgende voorwaarden:

- het mengvoeder is bestemd voor huisdieren;

- alle voedermiddelen worden vermeld onder de benaming van de categorie voedermiddelen waartoe zij volgens de bijlage bij de richtlijn nr. 82/475/EEG behoren, met uitzondering van voedermiddelen die tot geen enkele categorie voedermiddelen behoren;
- voedermiddelen die tot geen enkele categorie voedermiddelen behoren worden, in voorkomend geval, aangeduid overeenkomstig het eerste of tweede lid van artikel 30.

Voorts zijn in Regeling Diervoeders, hoofdstuk 5, paragraaf 6 (artikelen 37 t/m 40), de aanvullende regels over diervoeders met een bijzonder voedingsdoel vermeld. Paragraaf 7 (hoofdstuk 5, artikelen 41 t/m 46) geeft de aanvullende regels over mengvoeders waarin een toevoegingsmiddel is verwerkt. Het beste kunnen ze ingedeeld worden in de groep aanvullende diervoeders of bij mineralenmengsels.

Van belang voor het aanprijzen van veterinaire producten, inclusief dieetvoeders, is dat misleiding is verboden en dat het overeenkomstig de waarheid en volgens fatsoensnormen moet gebeuren. Hiertoe heeft de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) en de Fabrikanten en Importeurs van Diergeneesmiddelen in Nederland (FIDIN) een tuchtcommissie ingesteld en een code voor aanprijzing van veterinaire producten (herzien in januari 2006) geformuleerd²², inclusief dieetvoeders. De Commissie Aanprijzing Veterinaire Producten (CAVP) houdt toezicht op naleving van deze code. Op de website van FIDIN zijn uitspraken van de CAVP te vinden over dieetvoeders en dus openbaar gemaakt.

4.2 Humane voeding

Medische of therapeutische claims zijn claims die aangeven dat (een) bepaalde ziekte(n) is (zijn) te voorkomen, te genezen of te behandelen. Deze zijn in Nederland voor humane voedingsmiddelen verboden¹³. Tussen 'instandhouden van gezondheid' en 'preventie van ziekte' ziet de Gezondheidsraad²³ in Nederland echter enkel een juridisch, maar geen praktisch of wetenschappelijk verschil. Volgens sommigen is ziekerisicoreductie weer iets anders dan ziektepreventie; de Gezondheidsraad ziet dit onderscheid evenmin. De Gezondheidsraad adviseert om bij voedingsmiddelen en -supplementen uitsluitend claims over ziekerisicoreductie toe te staan. Verder moeten alle claims expliciet, specifiek en wetenschappelijk onderbouwd zijn²⁴. In het voorjaar van 2007 zal het in oktober 2006 goedgekeurde voorstel tot harmonisering van voedingswaarde- en gezondheidsclaims van kracht worden. Vage claims zullen dan niet meer worden getolereerd. Tot nu toe is er wettelijk niets geregeld over gezondheidsclaims op voedingsmiddelen. Ze moeten alleen voldoen aan wat de warenwet stelt: producten moeten veilig zijn, de consument mag niet worden misleid en de beweringen mogen niet medisch van aard zijn. In Nederland wordt in dit verband de code van de Keuringsraad Aanprijzing Gezondheidsproducten (KAG) gehanteerd. Bij Reclame Code Commissie kan men klachten indienen over reclame-uitingen. Zij beoordeelt, aan de hand van de Nederlandse Reclame Code, of een reclame-uiting in strijd is met die Code en kan vervolgens juridische stappen ondernemen.

4.3 Conclusies

- Momenteel is er wettelijk niets geregeld omtrent gezondheidsclaims bij humane voeding. Wel zijn door de Gezondheidsraad voorstellen gedaan. Begin 2007 zal op Europees niveau een voorstel voor harmonisering van claims van kracht worden.
- In Nederland is sprake van zelfregulering m.b.t. gezondheidsclaims in humane voeding via de code van de Keuringsraad Aanprijzing Gezondheidsproducten.
- Regulering in de humane voedingssector loopt voor op die in de petfood- en diervoedersector.

Doorkijk naar het volgende hoofdstuk

Naast de in dit hoofdstuk besproken implementatie van regelgeving zal in hoofdstuk 5 worden ingegaan op gebruik van claims in de praktijk.

5 Gebruik van claims in de praktijk

Om een indruk te krijgen hoe in de huidige praktijk wordt omgegaan met gezondheidsclaims in petfoods, is gekeken naar aanprijzing van petfoods op websites (paragraaf 5.1) en is een schriftelijke enquête gehouden onder petfoodfabrikanten (paragraaf 5.2).

5.1 Aanprijzing op websites

Op internet is gezocht naar verschillende soorten claims en aanprijzingen/claims die in dat kader worden gehanteerd. Deze zijn vervolgens getoetst aan de typen gezondheidsclaims conform de indeling van het RIVM en het Voedingscentrum.

5.1.1 Indeling gezondheidsclaims

In bijlage 1 zijn bij totaalvoerders en grondstoffen twee indelingen van gezondheidsclaims gemaakt, namelijk 'indeling naar tekst' en van 'indeling naar functie'. Bij indeling naar tekst is gekeken naar bepaalde woorden of tekstgedeelten, bij indeling naar functie is gekeken naar de functie van het voeder. Indien in een tekst woorden voorkomen als: 'genezen, lenigen, voorkómen van een ziekte' of 'herstellen, verbeteren of wijzigen van het functioneren van organen van een dier' of 'onderkennen van een ziekte of gebrek bij dieren' (hoofdstuk 4, diergeneesmiddelen) dan is het totaalvoeder of grondstof gekenmerkt als een voeder met een medische claim. Bij het beoordelen van de functie van het voeder kan een geheel andere claim toegekend worden (categorie: indeling naar functie).

Dit is als voorbeeld weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Indeling van voedergroep naar type claim, waarbij rekening gehouden is in onderscheid naar tekst en functie

Nr	voedergroep Type claim	Voedermiddel	Toevoegingsmiddel	Dieetvoeder
1	Nutriëntenclaim	FOS (functie)		
2	Nutriëntenfunctieclaim		Bij ouderdomsklachten (functie)	
3	Generieke gezondheidsclaim			
4	Specifieke gezondheidsclaim			
5	Niet-specifieke gezondheidsclaim		Bij spanning en stress (functie)	
6	Ziekterisicoreductieclaim			
7	Medische claim	FOS (tekst)	Bij spanning en stress (tekst)	Bij ouderdomsklachten (tekst)

Bij indeling van totaalvoerders en grondstoffen naar tekst worden veel meer 'medische' claims gescoord dan bij indeling naar wetenschappelijk aannemelijke functie. De belangrijkste reden is dat bij indeling naar tekst het gebruik van bepaalde termen in de tekst als 'genezen', 'lenigen', 'voorkomen van een ziekte' en 'het herstellen of wijzigen van het functioneren van organen van een dier' direct duiden op een medische claim. Bij indeling naar functie is gekeken naar de wetenschappelijk aannemelijke functie. Regelgeving omtrent voeders en gezondheidsclaims loopt achter bij regelgeving en gezondheidsclaims bij humane voeding.

5.1.2 Resultaat: Toetsing gezondheidsclaims

De gezondheidsclaims op diervoeders en diëten dienen begrijpelijk, eenduidig, direct, relevant en wetenschappelijk onderbouwd te zijn¹³. De claims van de meeste voeders uit bijlage 1 worden in dit licht besproken.

Totaalvoerders

In de voedermiddelen 3 en 5 zijn minstens drie bestanddelen verwerkt (visolie, fructo-oligosacchariden en Aloë Vera respectievelijk wit mosterdzaad). De positieve werking van elk bestanddeel wordt afzonderlijk geclaimd, maar het is niet onaannemelijk dat de effecten elkaar tegenwerken of juist versterken. Vermeld wordt dat fructo-oligosacchariden zorgen voor een gezonde darmwerking. Is dat hetzelfde als een gezonde darmflora? Voedermiddel 3 (Special Care "bij ouderdomsklachten") lijkt veel op voedermiddel 5 (Special Care "voor een gezonde start"). Het eerste is bedoeld voor oude dieren, het tweede voor jonge pups. Is dat alleen omdat bij voedermiddel 3 extra vermeld is dat het een aangepast eiwit- en fosforgehalte bevat? Voedermiddel 4 (Special

Care “bij spanning en stress”) is een kruidencomplex voor een gezonde geestelijke balans: angst, drukte en onzeker gedrag kunnen daarmee verdwijnen. Bovendien wordt het zuurstoftransport in het lichaam bevorderd. Wat moet de eigenaar zich daarbij voorstellen? Is dit wetenschappelijk onderbouwd?

Grondstoffen

Voedermiddel 8 (FOS) moet vanwege de etikettering aangemerkt worden als diergeneesmiddel¹⁸. Voedermiddel 8 is een prebioticum. Dit is substraat voor bacteriën. Er wordt gesuggereerd dat de darmflora evenwichtig opgebouwd wordt door afbraak van de slechte bacteriën en groei van de goede bacteriën. Het is de vraag hoe dit overkomt bij de consument¹³. Bovendien vermeldt de tekst ‘voorkomen’. Dit mag niet als tekst vermeld worden bij een gezondheidsclaim¹⁵; het valt eigenlijk onder medische claims (zie paragraaf 2.2). Aan voedermiddel 11 (zeewier) worden eigenschappen toegekend, waarvan het de vraag is of die wetenschappelijk zijn onderbouwd. Voedermiddel 12 (zalmolie) zal alleen bij voldoende hoge concentratie van omega-3-vetzuren en mogelijk alleen eicosapentaeenzuur (EPA), huidaanvoeningen verminderen¹³, maar het is zeer de vraag of de andere genoemde gezondheidsvoordelen, namelijk verlichting bij nierproblemen en verbetering van het leervermogen, wetenschappelijke bewezen zijn. Bij gebruik van de voedermiddelen 2 en 13 (‘ter voorkoming van overgewicht’ respectievelijk ‘L-carnitine’) wordt ervan uitgegaan dat de (sport)honden gewicht verliezen door extra vetverbranding. Maar met name voeropname en beweging regelen het lichaamsgewicht¹³. Aan voedermiddel 13 worden geheel andere eigenschappen toegeschreven dan aan voedermiddel 18 (L-carnitine) met o.a. ondersteuning van de hartfunctie. De tekst ‘ter voorkoming van overgewicht’ mag niet gevoerd worden¹⁵. Wetenschappelijk is nog niet vastgesteld of glucosamine en chondroitinesulfaat (voedermiddel 14) positief werkt op gewrichtsproblemen bij de hond^{25, 26}. Voedermiddel 15 (Siberische Ginseng) claimt ondersteuning van het immuunsysteem (het verhoogt de weerstand, vitaliteit en stressbestendigheid). De vraag is of de claim betrekking heeft op objectieve of meetbare gegevens die kunnen worden aangetoond¹⁵.

Supplementen

Bij voedermiddel 19 (knoflooktabletten) staat in de tekst het woord ‘voorkomt’. Dit is niet toegestaan bij het voeren van gezondheidsclaims. De vraag is of de andere gezondheidsbevorderende eigenschappen van dit voedermiddel wel een wetenschappelijke basis hebben. Ook geldt dit voor de dragees van voedermiddel 20. Hierbij wordt gerefereerd aan bekende botgeneesmiddelen salix en symphytum die in de oudheid al werden toegepast. Dit gedeelte is tussen haakjes geplaatst en de lezer (eigenaar) moet maar gissen wat het verband is tussen de tekst tussen haakjes en de overige tekst. Overigens zijn geneesmiddelen geen voedermiddel en mag voedermiddel 20 dus geen voeder worden genoemd, maar moet aangemerkt worden als geneesmiddel. Het kan dan uiteraard geen gezondheidsclaim voeren en moet via een dierenarts worden voorgeschreven. Voedermiddel 21 (Golddust Groenlipmossel-extract) is een combinatie van een premium omega-3 mix met het Groenlipmossel-extract. Er wordt een positief effect van het Groenlipmossel-extract geclaimd op voldoende aanmaak van voldoende en voedingrijk gewrichtssmeer (synovia) en herstel van het beschadigde kraakbeen. Tot nu toe is dat alleen nog maar bevestigd door de voederproducent die het product maakte^{13, 27}. Recent uitgevoerd onderzoek toont dat het effect van groenlipmossel bij honden rasafhankelijk is: bij kleine en middelgrote honden is het effect aantoonbaar groter dan bij grotere honden²⁸. Is het overigens duidelijk voor de koper wat bedoeld wordt met ‘het groenlipmossel-extract zorgt dat er weer voldoende en voedingrijk gewrichtssmeer wordt aangemaakt’? Is het voor de koper duidelijk wat ‘premium omega-3 mix’ betekent?

Biologische geneesmiddelen

De voedermiddelen 22 t/m 28 zijn bedoeld om dieren die problemen met de psyche hebben te helpen. Dit wordt vermeld in een inleidende tekst bij deze middelen. Achtergrond hierbij is om zeven Bach Flower Remedies (bloementherapie) te kiezen ter behandeling van de zeven psychische gemoedsgesteldheden die zich vaak voordoen bij huisdieren. Het geheel wordt al langer toegepast in de holistische diergeneeskunde. De vraag is of bloemen als voedermiddel kunnen worden aangemerkt, omdat in richtlijn nr. 96/25/EG, bijlage B alleen zaden en vruchten worden genoemd⁶.

Bij de besproken claims geldt dat een producent in overtreding is indien een gezondheidsclaim gebaseerd is op een toevoeging aan mengvoeders die niet direct wordt toegestaan (bijv. glucosamine en chondroitinesulfaat¹³) en wanneer de claim misleidend is, omdat deze niet onderbouwd, vaag en/of suggestief is. Een zeer beperkt aantal claims op totaalvoeders, grondstoffen en supplementen is wetenschappelijk onderbouwd; het merendeel is zwak of niet wetenschappelijk onderbouwd. Alle genoemde biologische geneesmiddelen genoemd in bijlage 1, hebben geen wetenschappelijke onderbouwing. Opgemerkt moet worden dat de in bijlage 1 genoemde totaalvoeders, grondstoffen, supplementen en biologische geneesmiddelen niet representatief hoeven te zijn voor katten- en hondenvoeders.

5.2 Enquête petfoodbedrijven

5.2.1 Keuze bedrijven

Nederland telt 47 bedrijven²⁹ die petfood produceren en/of vermarkten. Onder petfood wordt verstaan droge brok (minder dan 10% vocht) of nat voer, de zogenaamde natuurlijke voeding, zoals vlees. De enquête is gehouden onder 16 petfoodbedrijven die droogvoer produceren en/of vermarkten. Hiervan zijn 15 bedrijven lid van de Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren (NVG). De 16 NVG-bedrijven hebben samen meer dan 80% van het totale marktaandeel aan petfood in Nederland³⁰. De NVG heeft als doel de gemeenschappelijke bedrijfsbelangen van de bij haar aangesloten leden te bevorderen.

5.2.2 Methode

Voor de enquête is een vragenlijst opgesteld (bijlage 2), die is voorgelegd aan genoemde bedrijven. De enquête is gehouden in de periode 28 november tot en met 14 december 2006. Vooraf zijn de bedrijven gebeld met de vraag of ze bereid waren aan het invullen van de enquête mee te doen. Hiervoor is gezocht naar de persoon, die de meeste affiniteit heeft met gezondheidsclaims. Ieder benaderd bedrijf bleek bereid de vragenlijst in te vullen. Vervolgens is de vragenlijst gemaild naar de contactpersoon. Eventuele vragen van de contactpersoon naar aanleiding van de vragenlijst zijn telefonisch beantwoord.

5.2.3 Resultaat enquête petfoodbedrijven

De resultaten van de gehouden enquête zijn weergegeven in bijlage 3. Van de 16 benaderde bedrijven hebben 14 bedrijven de vragen beantwoord. Opgemerkt moet worden dat de eerstgenoemde vijf bedrijven de enquête binnen 2 dagen na toesturen van de vragenlijst hebben beantwoord. De overige 9 bedrijven hebben dat gedaan in de periode van 1 december tot 12 december 2006. De antwoorden van laatstgenoemde bedrijven vertonen veel overeenkomst.

Bijlage 3 toont dat de fabrikanten vrij uniform geantwoord hebben op de vragen van de enquête. Dit betreft vooral de vragen over wetgeving (vragen 1, 2, 3 en 7), het niet honoreren van een door u voorgestelde claim door VWA (vraag 8), en de vragen over het bijhouden van een register van klachten (vraag 11), wat met de informatie van het register gedaan wordt – indien een register bijgehouden wordt- (vraag 12) en waar de informatie voor het voeren van gezondheidsclaims vandaan wordt gehaald (vraag 13). De antwoorden op de overige vijf vragen zijn minder uniform. Ze hebben betrekking op: de wijze van controleren op de bedrijven (vraag 4), het plaatsen van gezondheidsclaims (vraag 5), het wel of niet voeren van een gezondheidsclaim voor een nieuw product (vraag 6), het bepalen van de tekst op het etiket en in de reclame (vraag 9) en het ontvangen van commentaar of klachten over teksten (vraag 10).

Zoals vermeld in paragraaf 5.2.4 zijn niet alle vragen uniform beantwoord. Waarschijnlijk heeft de minder uniforme beantwoording te maken met de werkwijze van het beoordelen van VWA of het idee dat de fabrikant heeft bij de werkwijze van beoordelen (vraag 4). Dit beeld wordt versterkt door de uniforme antwoorden op vraag 8. Opvallend is dat de twee eerstgenoemde bedrijven bij vraag 5 wel gezondheidsclaims voeren. Het eerste bedrijf is geen lid van NVG. Ook de bedrijven 4 en 5 beantwoorden deze vraag anders dan de overige 9 bedrijven. Laatstgenoemde 9 bedrijven weten vraag 5 niet te beantwoorden. Bij vraag 6 (hoe bepaalt u of een nieuw product wel of geen gezondheidsclaim mag voeren?) is eenzelfde beeld te zien. De eerstgenoemde vijf bedrijven aangevuld met de bedrijven 11 en 15 geven als antwoord: wetgeving en/of wetenschappelijk onderzoek. De overige bedrijven geven als antwoord dat ze het niet weten.

Zoals vermeld in paragraaf 3.1 ontwikkelt de Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren (NVG), weliswaar op vrijwillige basis, een code waaraan de petfoodindustrie zich zou kunnen houden²⁰. Het gaat hierbij om controle en handhaving van afgesproken regelgeving, waarbij ook afnemers als Consumentenbond, Dibevo en de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) betrokken zouden moeten worden. Voor alle diersoorten is dat het Productschap voor Diervoeders (PDV) vanuit de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties (PBO).

5.3 Synthese en conclusies

- Indeling van producten, getoond op websites, naar definities en omschrijvingen van diervoeders in zogenaamde voedergroepen (b.v. toevoegingsmiddelen, dieetvoeders, etc.) is niet in alle gevallen mogelijk, omdat de samenstelling van het product niet te achterhalen is.

- Beoordeling van fabricage en aanprijzing van producten wordt bemoeilijkt door ontbreken van toegespitste regelgeving.
- Voor voedersupplementen is er geen aparte regelgeving. Evenmin voor biologische geneesmiddelen.
- Wetenschappelijke onderbouwing van claims bij totaalvoeders, grondstoffen, supplementen en biologische geneesmiddelen is vaak zwak (b.v. totaalvoeders) of is in het geheel niet aanwezig. Dit wordt ook door Beynen et.al.¹³ en Hendriks³¹ genoemd. Bovendien zijn gezondheidsclaims onvoldoende begrijpelijk, direct en relevant.
- Een opvallende uitkomst van de enquête is, dat blijkt dat veel bedrijven aangeven dat VWA niet uniform controleert.
- De meeste bedrijven geven ook aan geen gezondheidsclaims te plaatsen en niet te weten of hun product gezondheidsclaims mag voeren.
- De besproken totaalvoeders, grondstoffen, supplementen en biologische geneesmiddelen van petfoods zijn toegespitst op katten- en hondenvoeders. De steekproef was beperkt, en dus niet representatief.

Doorkijk volgende hoofdstukken

In de volgende twee hoofdstukken zullen de conclusies (hoofdstuk 6) en aanbevelingen (hoofdstuk 7) worden vermeld.

6 Conclusies

Uit dit oriënterend onderzoek naar gezondheidsclaims in diervoeders, zijn de volgende conclusies te geven.

1. Er is onduidelijkheid tussen de definities van dieetvoeders en gemedicineerde voeders bij de Europese wetgeving van diervoeders.
2. In de wet- en regelgeving van diervoeders zijn supplementen en biologische/homeopatische (genees)middelen niet opgenomen.
3. Regulering in de humane voedingssector loopt voor op die in de petfood- en diervoedersector.
4. Veel claims op katten- en hondenvoeders worden in dit onderzoek beoordeeld als 'medische claims'. Daarmee vallen ze in feite onder de regelgeving voor gemedicineerde voeders.
5. Teksten voor claims zijn onvoldoende begrijpelijk, eenduidig, direct, relevant en wetenschappelijk onderbouwd.
6. De systematiek van gezondheidsclaims zoals gehanteerd in KOAG/KAG lijkt toepasbaar op gezondheidsclaims in de petfoodsector.

7 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de conclusies uit het onderhavige onderzoek worden de volgende zaken aanbevolen.

1. Stem definities van diervoeders en medicinale voeders binnen Europese regelgeving van diervoeders moeten beter op elkaar af.
2. Voor gezondheidsclaims in voedersupplementen en biologische geneesmiddelen die als voeder verkocht worden is EU-regelgeving gewenst.
3. Sluit aan bij de op handen zijnde wetgeving voor gezondheidsclaims van supplementen en eventuele biologische geneesmiddelen voor humane voeding.
4. Streef naar harmonisatie van regulering van gezondheidsclaims in diervoeders binnen de EU. Onderzoek naar de regulering van gezondheidsclaims van diervoeders in andere EU-landen zou een eerste stap kunnen zijn.
5. Faciliteer (zelf)regulering over gezondheidsclaims in diervoeders. Betrek daarbij partijen als de NVG, PDV, KNMvD, Dibevo en de Consumentenbond.
6. Als vervolg op deze studie, is een studie naar gezondheidsclaims van voeding voor paarden en andere landbouwhuisdieren aan te bevelen.

Literatuur

1. Voedsel en Waren Autoriteit, in (Deel)projectnummer: ZD05K105, Thema Voeding & Gezondheid (Terugdringen Overgewicht). Claims bij levensmiddelen. 2006: Afdeling Signalering en Ontwikkeling Regio Zuid. p. 12.
2. Codex Alimentarius Commission, in Codex committee on nutrition and foods for special dietary uses. Proposed draft recommendations on the scientific basis of health claims at step 3. 2006: Rome.
3. Codex Alimentarius Commission, in Guidelines for use of nutrition and health claims, guideline 23-1997, revised 1-2004. 2004.
4. Pronk, M.E.J., Functionele voedingsmiddelen en voedingssupplementen: inventarisatie van wetgeving en richtlijnen ten aanzien van claims en veiligheid. RIVM rapport 350610001/2005. 2005: RIVM, Postbus 1, 3720 BA Bilthoven.
5. Gedragscode (www.voedingscentrum.nl/gedrag.html).
6. Richtlijn nr. 96/25/EG van de Raad van de Europese Unie van 29 april 1996 betreffende het verkeer van voedermiddelen, tot wijziging van Richtlijnen 70/524/EEG, 74/63/EEG, 82/471/EEG en 93/74/EEG, en tot intrekking van Richtlijn 77/101/EEG, in PbEG L 25. 1996, laatste wijziging: 14 april 2003.
7. Verordening (EG) Nr. 1831/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 22 september 2003 betreffende toevoegingsmiddelen voor diervoeding, in PbEG L 268. 18 oktober 2003. p. 29-43.
8. Besluit van 22 juli 2004, houdende regels inzake diervoeders (Besluit diervoeders). 2004, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, Staatsblad 2004, 381. p. 27.
9. Richtlijn nr. 79/373/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 betreffende het verkeer van mengvoeders, in PbEG L 86. 1979, laatste wijziging 14 april 2003.
10. Richtlijn nr. 93/74/EEG van de Raad van de Europese Unie van 13 september 1993 betreffende diervoeders met een bijzonder voedingsdoel, in PbEG L 237. 1993, laatste wijziging 14 april 2003.
11. Wet van 27 juni 1985, houdende regelen met betrekking tot diergeneesmiddelen. 1985, tekst geldend op 2-10-2004. p. 15.
12. Richtlijn 90/167/EEG van de Raad van 26 maart 1990 tot vaststelling van de voorwaarden voor de bereiding, het in de handel brengen en het gebruik van diervoeders met medicinale werking, in PbEG L 092. 1990. p. 42-48.
13. Beynen, A.C., Gezondheidsclaims over honden- en kattenvoeders. Tijdschrift voor Diergeneeskunde, 2003. Deel 128, December(Aflevering 24): p. 785-787.
14. Wet van 22 oktober 2003, houdende bepalingen aangaande onder meer de bereiding en het in het verkeer brengen van diervoeders (Kaderwet diervoeders), in Staatsblad 2003, 478. 2003.
15. Regeling van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 29 september 2004, nr. TRCJZ/2004/5522, houdende regels inzake diervoeders (Regeling diervoeders), in Staatscourant 7 oktober 2004. 2004. p. 13-52.
16. Berg, N.J., Teksten Europese wetgeving diervoeders. 2004-2005 ed. 2004.
17. Goossens, M., Teksten Nederlandse wetgeving diervoeders. 2005 ed. 2005.
18. Braams, A., persoonlijke mededeling. 2006.
19. Guide to good practice to the manufacture of safe pet foods. 2001, revision - September 2006. p. 51.
20. Ottevanger, persoonlijke mededeling. 2006.
21. VWA Rapportage Diervoeder. 2005. p. 18.
22. Code voor aanprijzing van veterinaire producten, www.Fidlin.nl.
23. Gezondheidsraad, Voedingsmiddelen en -supplementen met claims over gezondheidseffecten. 2003: Den Haag, Gezondheidsraad, publicatie nr 2003/09.
24. VWS, Standpunt op advies Gezondheidsraad over gezondheidsclaims op voedingsmiddelen. Den Haag, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, kamerstuk 18-11-2003., 2003.
25. Hazewinkel, H.A.W., Hoe waardevol zijn toegevoegde middelen tegen arthrose en gewrichtsklachten in diervoeders? Tijdschrift Diergeneeskunde 2001, 2001(126): p. 574-575.
26. Oostra, F.W., Reactie en antwoord over voedersupplementen. Tijdschrift Diergeneeskunde 2001, 2001. 126: p. 664.
27. Bierer, T.L., and Bui, L.M., Improvement of arthritic signs in dogs fed green-lipped mussel (*Perna canaliculus*). Journal Nutr. 2002, 2002. 132: p. 1634S-1636S.
28. Servet, E., Biourge, V., and Marniquet, P, Dietary intention vcan improve clinical signs in osteoarthritic dogs. Journal Nutr. 2006, 2006. 136: p. 1995S-1997S.
29. Feedback. Nieuwsbrief van het Productschap Diervoeder, in Maart 2004. 2004. p. 2.
30. www.nvg-diervoeding.nl.
31. Hendriks, W., Veel claims nog niet wetenschappelijk onderbouwd. Petfood Magazine, 2003. Oktobernummer: p. 16-18.

Bijlagen

Bijlage 1 Voorbeelden totaalvoeders/grondstoffen in petfoods

Toetsing tegen typen claims onderverdeeld in nutriëntenclaims (1), nutriëntenfunctieclaims (2), generieke gezondheidsclaims (3), (product)specifieke Gezondheidsclaims (4), algemene niet-specifieke gezondheidclaims (5) en ziekterisicofactorclaims (6) en medische claims (7) (paragraaf 2.2).

Nr.	Totaalvoeder	Beschrijving	Indeling naar	
			tekst	functie
1	SpecialCare "Bij struviteblaasgruis"	Struviet is een vorm van blaasgruis dat veroorzaakt wordt door factoren als erfelijke gevoeligheid, onjuiste voedingsmethodiek of een voeding zonder urineverzurende stoffen. Struvietblaasgruis gaat gepaard met vervelende symptomen als vaak kleine beetjes plassen, soms met bloed bij de urine. Laat uw dierenarts altijd eerst vaststellen of uw kat last heeft van struviteblaasgruis. Er kan immers een andere oorzaak ten grondslag liggen aan de symptomen. Aangeraden wordt SpecialCare "Bij struviteblaasgruis" gedurende 3 maanden te voeren en vervolgens de urine bij uw dierenarts opnieuw te laten controleren. Zodra de kristallen geheel zijn opgelost, kan de overstap gemaakt worden naar een preventieve voeding.	7	6
2	SpecialCare ter voorkoming van overgewicht"	Overgewicht wordt meestal veroorzaakt door een teveel aan voeding, een onjuiste voedingsmethodiek, erfelijke aanleg of een hormonale verstoring na bijvoorbeeld een castratie. Prins SpecialCare " Ter voorkoming van overgewicht" bevat een unieke vezelstructuur die bijdraagt aan een gezonde vertering en de voorkoming van haarballen. Daarnaast is dit product voorzien van L-carnitine voor een optimale vetverbranding.	3	3
3	SpecialCare "Bij ouderdomsklachten"	Ouderdomsklachten bij de kat omvatten o.a. een vertraagde darmwerking, een verminderde nierfunctie, slijtage aan de gewrichten en een verminderde afweer. Prins SpecialCare " Bij ouderdomsklachten" bevat een aangepast eiwit- en fosforgehalte en een unieke verhouding omega 3 en 6 vetzuren ter ondersteuning van o.a. de nieren en de kwaliteit van huid- en vacht. Fructo-oligo-sacchariden zorgen voor een gezonde darmwerking en het unieke ingrediënt Aloë Vera activeert het immuunsysteem voor extra ondersteuning bij ouderdomsklachten.	7	2
4	SpecialCare "Bij spanning en stress"	Veel honden kunnen een steuntje in de rug goed gebruiken in stressvolle perioden. Angstig, druk of onzeker gedrag zijn vaak het gevolg van een slechte ervaring, onrustige thuissituatie, erfelijke aanleg of een slecht functionerend immuunsysteem. Prins SpecialCare " Bij spanning en stress" bevat een uniek kruidencomplex voor een gezonde geestelijke balans. Deze kruiden versterken het immuunsysteem en bevorderen het zuurstoftransport in het lichaam.	7	5
5	SpecialCare "Voor een gezonde start"	Verandering van leefomgeving en het ontbreken van een goede darmflora hebben een grote invloed op de weerstand van uw pup. Door deze veranderingen hebben pups vaak last van een slechte ontlasting en angstig of onrustig gedrag. Echter, voeding en opvoeding zijn twee zaken die u niet over kunt doen. In deze fase legt u immers de basis voor een gezonde en sociale hond. Prins SpecialCare " Voor een gezonde start" bevat ondermeer pure zalmolie voor een optimale hersenontwikkeling en leervermogen, FOS voor een gezonde darmflora en wit mosterdzaad voor een uitstekende weerstand.	6	4
6	SpecialCare "Bij jeuk en allergische klachten"	Jeuk en allergische klachten gaan vaak gepaard met een doffe vacht, rooschilfers, bultje, kaalheid en een slechte ontlasting. De problemen kunnen ten grondslag liggen aan een onjuiste voeding, een onbalans in de opname van nutriënten, bijvoeren en in sommige gevallen een daadwerkelijke allergie. Prins SpecialCare " Bij jeuk en allergische klachten" bevat puur lamsvlees als enige dierlijke eiwitbron, is tarwegluten vrij en bevat zalmolie en natuurlijke zee-algen voor een gezonde huis- en vacht conditie.	7	4

7	TotalCare "Afspenen pups"	Om de overgang van moedermelk naar vast voedsel voor puppen goed te laten verlopen kunt u het beste gebruik maken van versvlees zoals Prins TotalCare. De vertering van een pup die voor het eerst vast voedsel krijgt moet nog gestimuleerd worden om verteringsenzymen aan te maken en een gezonde darmflora te creëren. Door de aanwezige enzymen en bacteriën in vers vlees wordt het maag-darmstelsel van de pup gestimuleerd om verteringsenzymen en een gezonde darmflora aan te maken. Dit bevordert de vertering en zorgt voor een goede opname van voedingsstoffen. De eerste twee dagen het verse diepvriesvlees heel even aankoken. Na de afspeenperiode met versvlees kunt u overgaan op droogvoer en zal de pup ook deze optimaal kunnen benutten.	6	6
	Grondstof			
8	FOS als Prebioticum	Fructo-oligo-sacchariden (FOS) zijn koolhydraten die door de darmbacteriën worden omgezet en in de darmen een positieve verandering teweegbrengen. Darmcellen worden gevoed en de groei van gezonde darmbacteriën verbeteren de spijsvertering en de opname van voedingsstoffen waardoor diarree wordt opgelost of voorkomen. Daarnaast wordt de groei van schadelijke bacteriën geremd	7	1, 2
9	Aloë Vera	Aloë Vera bevat bijzonder hoge concentraties natuurlijke stoffen als vitaminen, mineralen en enzymen, die het gehele lichaam en in het bijzonder het immuunsysteem uitermate goed versterken. Zo wordt bijvoorbeeld de groei van bacteriën, virussen en schimmels geremd. Hierdoor is Aloë Vera uitstekend te gebruiken bij een verminderde afweer, ontstekingen en diverse ouderdomsklachten.	7	2
10	Biotine	Vitamine B8 wordt meestal biotine genoemd, maar wordt ook wel aangeduid als vitamine H (Huid; Duits). Biotine speelt een uitermate belangrijke rol bij de stofwisseling van onder andere vetten en eiwitten en draagt bij aan een goed functionerend immuunsysteem. Bovendien zorgt biotine voor een gezonde huid en een glanzende vacht en brengt de nagels in topconditie.	2	2
11	Zeewier	Zeewier is een zeer rijk natuurproduct met een breed scala aan o.a. vitaminen, mineralen en aminozuren. Zeewier helpt de vertering, de huid en de vacht in optimale conditie te brengen. Bovendien zorgt het voor een lichamelijke topconditie met een goede vitaliteit, stevige spieren en gewrichten en een glanzende vacht met een uitstekende pigmentatie.	3	3
12	Zalmolie	Zalmolie levert een hoge dosering aan essentiële omega 3 vetzuren, waaronder EPA (eicosapentaenzuur) en DHA (docosahexaenzuur). Omega 3-vetzuren zijn van groot belang voor het onderhouden van een gezond lichaam en geven o.a. verlichting bij huid- en gewrichtsontstekingen, nierproblemen en ook brengt het een verbetering van het leervermogen bij het jonge dier teweeg.	7	2
13	L-Carnitine	L-carnitine is een niet-essentieel aminozuur dat een belangrijke rol speelt in de vetstofwisseling van hond en kat. Het maakt het transport van vetzuren door het membraan van de mitochondriën mogelijk waardoor de vetverbranding gestimuleerd wordt. Hierdoor is L-carnitine uitermate nuttig voor sporthonden, maar ook speciaal geschikt voor honden die lijden aan overgewicht. Tevens fungeert L-carnitine als natuurlijk antioxidant.	5	3
14	Glucosamine en Chondroitine	Glucosamine en chondroitine werken samen ter verbetering van de gezondheid van kraakbeen waardoor de gewrichten soepel zullen blijven. Glucosamine bevordert de ontwikkeling van nieuw gewrichtskraakbeen, terwijl chondroitine de afbraak van oud kraakbeen remt door de enzymen uit te schakelen die verantwoordelijk zijn voor de afbraak van dit kraakbeen. Glucosamine en chondroitine bieden o.a. een goede ondersteuning bij pijnlijke gewrichten, stramme spieren en artrose.	7	2
15	Siberische Ginseng	Het unieke Chinese kruidencomplex omvat o.a. Siberische Ginseng. Dit kruid kan worden gezien als beschermer van het immuunsysteem. Het biedt een uitstekende ondersteuning in perioden van stress en verhoogt de weerstand, de vitaliteit en de stressbestendigheid van het dier. In samenwerking met andere natuurlijke kruiden uit het kruidencomplex Resist, zorgt het voor een extra stimulans voor een goede geestelijke balans.	3	3

Nr.	Supplement		Indeling naar	
			tekst	functie
16	Canina Biotin tabletten	geschikt voor extreme gevallen en voor langharige honden. Overdosering is niet mogelijk omdat overtollige biotine wordt uitgescheiden. Door het extreem hoge biotinegehalte van 5000 mcg per tablet leent dit product zich opvallend goed voor drachtige en zogende teven. Geef uw teef vanaf ca. 3 weken voor de bevalling tot het spenen van de puppy's dagelijks Biotin forte. Uw teef zal na het spenen van de puppy's geen of nauwelijks enig haar verloren hebben, maar in bijna alle gevallen nog een prima showconditie hebben. Als biotine tijdens de rui wordt gegeven, versnelt dit de rui - de nieuwe vacht wordt gezond en zal optimale pigmentatie hebben.		
17	Canivita	Een geëmulgeerd multivitaminentonicum met 12 essentiële vitaminen (vitamine A, D3, E, C, K3, B1, B2, B6, B12, nicotinezuur, pantotheenzuur, foliumzuur). De vitaminen worden bijna zonder verlies, veilig en direct in de bloedbaan opgenomen. Ze werken zelfs bij infecties, nawerkingen van ziekten in het maagdarmkanaal en gedurende het genezingsproces, doordat de opname ervan niet door de lever, maar via het slijmvlies en de lymfevaten plaatsvindt. Hieraan ontleent het product zijn buitengewone werking. Deze vitaminen houden honden (en katten) in topconditie en zorgen voor een snelle vitaminenvoorziening in alle probleem- en stress-situaties. Ze zijn onontbeerlijk bij extreme belasting, zoals de dracht, zoogperiode, groei en ontwikkelingsfasen, alsmede voor dieren waaraan extra hoge eisen worden gesteld (dressuur, werk, rennen, tentoonstellingen, jacht en reizen). Inhoud 250 ml :Werkt binnen 10 minuten.		
18	L-carnitine	dient in het bijzonder voor het stabiliseren en onderhouden van de hartfunctie. Het verhoogt vitaliteit en zo het uithoudings- en prestatievermogen van de hond. Vooral bij oudere honden kan Herz-Vital de hartfunctie verbeteren.		
19	Knoflook-tabletten	knoflook werkt antibacterieel, vooral in het maagdarmkanaal, knoflook voorkomt ouderdomsverschijnselen en verhoogt het prestatievermogen, knoflook heeft bloedzuiverende en ontgiftende eigenschappen, die ook een positief effect hebben op de reiniging van de huid (eczeem), het verdrijft lastig ongedierte, want teken en ander ongedierte houden niet van knoflook.		
20	Petvital arthro tabs	Speciaal voedingssupplement van mineralen, vitaminen en gedroogde planten ter versterking van het gewrichtsapparaat. Werking: PETVITAL® Arthro-Tabs is een voedingssupplement dat door zijn samenstelling een gunstige invloed heeft op de stofwisseling van de botten. Zwakke gewrichten worden sterker en weer belastbaar. Door ondersteuning van de natuurlijke ionenhuishouding van het botweefsel worden verouderingsprocessen van de gewrichten vertraagd. Bot- en peesweefsels worden weer stevig resp. elastisch. Ter ondersteuning van botherstel na botbreuken, na chirurgische ingrepen, na een ontwormingskuur en bij groeistoornissen. (Euphorbiae cypaiss., symphytum en salix zijn bekende botgeneesmiddelen en werden al in de oudheid bij kneuzingen, verzwikkingen, verstuikingen, reumatische pijnen, gewrichtsreuma en jicht toegepast.) ; Inhoud: 60 dragees		
21	Golddust nr. 3. Groenlip mossel-extract	Golddust Groenlipmossel-extract is een premium Omega-3 mix en bevat een overvloed aan natuurlijke aanwezige vitaminen, mineralen, aminozuren, essentiële vetzuren en vezels. Het is de rijkste bron aan Omega-3 vetzuren uit lijnzaad en visolie aangevuld met het Groenlipmossel-extract. Omega-3 vetzuren zijn van belang voor de algehele gezondheid van met name de spieren en gewrichten, de huid en vacht en voor een evenwichtige hormoonhuishouding. Het Groenlipmossel-extract zorgt ervoor dat er weer voldoende en voedingrijk gewrichtssmeer (synovia) aangemaakt wordt en het (beschadigde) kraakbeen zich kan herstellen, zodat de beweeglijkheid van het dier verbetert en de klachten verdwijnen.		

	Biol. genees-middel			
	Pevital bach bloesem	Een paar gedachten vooraf... Als een dier ernstig ziek wordt dan geldt hiervoor hetzelfde als voor mensen: het is zo dat het hele dier ziek is en het moet dus ook helemaal behandeld worden en niet alleen de symptomen Lichaam, psyche en ziel vormen een eenheid. Als dit evenwicht verstoord wordt en vooral als het dier chronisch ziek wordt, dan zit daar ook altijd een onopgelost conflict achter. De ziekte is een hulpkreet van lichaam, psyche en ziel om aan te geven dat er iets niet klopt, dat er ergens een tekort, een zwak punt, een verstopping zit. Voor de dierenbezitter is het ook van belang dat hijzelf iets kan doen als hij merkt dat het niet goed gaat met zijn dier, dat het onverklaarbaar agressief of bang is, of om iemand treurt. Zulke aanvankelijk psychische problemen kunnen tot lichamelijke ziektes uitgroeien. Het idee om zeven combinaties van de Bach Flower Remedies (bloementherapie) uit te kiezen, is voortgekomen uit de ervaring dat deze zeven psychische toestanden zich vaak voordoen bij huisdieren. Het is een nieuw idee om voor elke gemoedsgesteldheid een mengsel van Bach Flower Remedies in de vorm van een pil samen te stellen. Hierdoor kan men ook de gevoeligste dieren helpen als ze in psychische nood geraken. Het voordeel is dat de afzonderlijke bestanddelen elkaar versterken en zodoende een geheel vormen dat meer omvat dan de losse bestanddelen samen. De gedachte om Bach Flower Remedies samen te voegen en daaruit één middel te maken, is niet nieuw - het is al door de uitvinder, dr. Edward Bach zelf gedaan. En dr. flosina Sonnenschmidt, een healer met eigen praktijk en zeer succesvol schrijfster op het gebied van de holistische diergeneeskunde, heeft op een congres gezegd: „Dieren hebben helende krachten en daarom doen wij er goed aan hen als dank op een zachte en behoedzame manier te helpen als zijzelf ziek worden.”	n.v.t.	n.v.t.
22	Nr. 1	Remedie als „Eerste Hulp" of voor „Noodgevallen" - Rescue Remedie; samenstelling: Star of Betlehem, Rock Rose, Impatience, Cherry Pluim, Clematis Bij ongeval, shock, hevige pijn of na een operatie net zo vaak geven tot het dier gekalmeerd is. Bij Bewusteloosheid een pil onder de lip stoppen.		
23	Nr. 2	Angst; samenstelling: Aspen, Cherry Plum, Rock Rose, Mimulus; toepassing: bij angst voor b.v. mensen, handen, soortgenoten, voorwerpen; bij over het algemeen bange honden.		
24	Nr. 3	Agressiviteit; samenstelling: Holly, Beech, Impatiens, Vine ; toepassing: bij agressief gedrag zoals vernielzucht, bijterigheid, voortdurend gejang.		
25	Nr. 4	Leergierigheid; samenstelling: Wild Oak, Chestnut Bud, Centaury, Hornbeam toepassing: als een dier bij spel of sport of in de omgang met mensen dingen niet goed begrijpt en leert.		
26	Nr. 5	Uitputting, genezing; samenstelling: Olive, Oak, Elm, Gorse; toepassing: na operaties, tijdens de revalidatie, bij van nature zwakke dieren.		
27	Nr. 6	Verlies, verdriet; samenstelling: Larch, Honeysuckle, Mustard; toepassing: hulp bij verlies van het baasje of de dierlijke partner, om over het verdriet heen te komen.		
28	Nr. 7	Ontslakking, ontgiften; samenstelling: Crab Apple, Chicory, Clematis, Elm toepassing: kuur voor het in stand houden en herstellen van de vitaliteit, zowel bij zieke als gezonde dieren.		

Bijlage 2 Enquêtelijst met vragen over gezondheidsclaims van petfoodbedrijven

- 1 Welke wetgeving is leidend voor u bij het produceren van petfood? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - a. Europese wetgeving; graag naam noemen
 - b. Nederlandse wetgeving; graag naam noemen
 - c. PDV
 - d. anders, namelijk

- 2 Is de voor u belangrijke wetgeving in het algemeen doorslaggevend in de petfoodindustrie?
 - a. ja
 - b. nee
 - c. anders, namelijk
 - d. weet niet

- 3 Is de door u gehanteerde wetgeving ook de leidraad van de controlerende instantie wat betreft etikettering, de VWA (of zijn er nog andere controle-instanties)?
 - a. ja
 - b. nee
 - c. anders, namelijk
 - d. weet niet

- 4 Kunt u aangeven of de controlerende instantie (volgens u: de VWA) op alle petfoodbedrijven opereert en zo ja, hoe? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)
 - a. nee
 - b. uniforme controlemethodiek bij alle bezoeken
 - c. geen uniforme werkwijze, omdat VWA steeds met een specifieke opdracht werkt
 - d. geen uniforme werkwijze, omdat VWA steeds andere personen stuurt
 - e. geen uniforme werkwijze, omdat oordeel persoonsgebonden lijkt
 - f. anders, namelijk

- 5 Plaatst u gezondheidsclaims op uw product?
 - a. ja
 - b. nee
 - c. anders, namelijk
 - d. weet niet

- 6 Hoe bepaalt u of een nieuw product van uw bedrijf wel of geen gezondheidsclaim mag voeren (op het etiket)?
 - a. Nederlandse/Europese wetgeving/Fediaf
 - b. literatuur
 - c. anders, namelijk
 - d. weet niet

- 7 Op welke zaken is uw inschatting het meest gebaseerd? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - a. wetgeving
 - b. verwachte oordeel VWA
 - c. voederwaarde product
 - d. tekst op etiket
 - e. verkoopwaarde
 - f. combinatie van twee zaken van de eerstgenoemde 5 punten
 - g. combinatie van drie zaken van de eerstgenoemde 5 punten
 - h. anders, namelijk

- 8 Indien VWA een door u voorgestelde claim niet honoreert, dan (meerdere antwoorden mogelijk):
 - a. is discussie nog mogelijk deze te wijzigen, zodat acceptatie volgt
 - b. wordt het voeder uit de markt genomen
 - c. weet ik niet wat er gaat gebeuren
 - d. zal ik

- 9 Wie bepaalt de tekst op het etiket en in de reclame? (meerdere antwoorden mogelijk)
- de directie
 - hoofd kwaliteit
 - verkoopleider
 - anders, namelijk
- 10 Heeft u ooit commentaar of klachten over teksten gehad en zo ja, door wie? (meerdere antwoorden mogelijk)
- nee
 - afnemer (winkelketen, supermarkt)
 - dealer
 - zakelijke klant
 - anders, namelijk
- 11 Houdt u een register bij van klachten?
- nee
 - ja
 - weet niet
 - anders
- 12 Indien u een register bijhoudt, wat doet u met de informatie? (meerdere antwoorden mogelijk)
- nuttig/ vereist voor eigen controlesysteem (b.v. ISO-gecertificeerd)
 - is vereist voor informatie voor de beoordelende instantie (b.v. VWA)
 - terugkoppeling naar eigen productiesysteem
 - anders, namelijk
- 13 Waar haalt u de informatie voor het voeren van gezondheidsclaims vandaan? (meerdere antwoorden mogelijk)
- adviseur bedrijf
 - vakpers
 - moederbedrijf
 - eigen onderzoek
 - anders, namelijk

Hartelijk dank voor uw medewerking !

G.J. Kasper, Animal Sciences Group WUR, tel. 0320-293321 of 0317-476312; mobiel: 06-24971672, e-mail: gerrit.kasper@wur.nl

Bijlage 3 Antwoorden op de enquête

vragen 1 t/m 7 van de vragenlijst (bijlage 2) door 16 vooraf benaderde petfoodbedrijven

Bedrijf	Vr. 1 Welke wetgeving is leidend voor u?	Vr. 2 Is de voor u belangrijke wetg. doorslaggevend?	Vr. 3 Is de door u gehanteerde wetg. ook leidraad voor VWA?	Vr. 4 Kunt u aangeven of VWA op alle petfood-bedrijven controleert? Zo ja, hoe?	Vr. 5 Plaatst u gezondheidsclaims?	Vr. 6 Hoe bepaalt u of een nieuw product wel of geen gezondheidsclaim mag voeren?	Vr. 7 Op welke zaken is de inschatting het meest gebaseerd?
1	Europese + Nederl. Wetg.+ PDV	Ja	ja	Weet niet	ja	Anders, 1 indien erkenning 2 wetgeving Europees diervoer	Wetgeving, Voederwaarde, Verkoopwaarde.
2	Geen antwoord	Ja	Anders, nl. certificering volgens IFS	Anders, nl. Niet uniform; auditor/district gebonden	ja	Anders, nl. wetenschappelijk onderzoek	wetgeving
3	Europese wetgeving	ja	Ja + GMP	Niet uniform, oordeelsgebonden	nee	Nederl/ Europese wetgeving/Fediaf	Combinatie van 3 zaken van de eerstgenoemde 5 punten
4	Europese + Nederl. wetgeving+ PDV	ja	ja	nee	Niet te beantwoorden	Wetgeving Anders, nl.	Wetgeving Anders, nl. wat is definitie van gezondheidsclaims?
5	Nederl. wetgeving	Weet niet	ja	Niet uniform, steeds specifieke opdracht	weet niet	weet niet	Wetgeving, oordeel VWA, Voederwaarde, Tekst op etiket
6	Niet beantwoord						
7, 8, 9, 10, 12, 13, 16	Europese + Nederlandse wetgeving	ja	ja	uniforme controlemethodiek bij alle bezoeken	nee	weet niet	bij functional claims, Aafco, NRC, Fediaf, Codex, Wetenschappelijke publicaties, eigen onderzoek
11	Europese + Nederlandse wetgeving	ja	ja	niet uniform; VWA stuurt steeds andere personen	Nee, ¹ geen medicinale claims, gez.	Europese + Nederl. Wetgeving, Lit. en in-home-testing	Wetgeving; Futtermittel-rechtliche Vorschriften
14	Niet beantwoord						
15	Europese wetg.	Ja	Ja	Nee	Function. claims m.b.t. additieven	Nederl./Europ./Fediaf	wetgeving

Bijlage 3 Antwoorden op de enquêtelijst (vervolg)

Antwoorden op de vragen 8 t/m 13 van de vragenlijst (bijlage 2) door 16 vooraf benaderde petfoodbedrijven

Bnummer	Vr. 8 Indien VWA een door u voorgestelde claim niet honoreert, dan	Vr. 9 Wie bepaalt de tekst op het etiket en in de reclame?	Vr. 10 Heeft u ooit commentaar of klachten over teksten gehad en zo ja, door wie?	Vr. 11 Houdt u een register bij van klachten?	Vr. 12 Indien u een register bijhoudt, wat doet u met de informatie?	Vr. 13 Waar haalt u de informatie voor het voeren van gezondheidsclaims vandaan?
1	Is nog mogelijk deze te wijzigen, zodat acceptatie volgt	directie, hoofd kwaliteit en nutritie	Consument Vooral VWA	ja	Nuttig/ vereist voor eigen controlesysteem en terugkopp. productiesysteem	Eigen onderzoek
2	idem	productmanager	Afnemer (winkelketen, supermarkt)	ja	idem	adviseur bedrijf vakpers moederbedrijf eig. onderz.
3	idem	directie, hoofd kwaliteit verkoop-leider, afnemer	nee	ja	idem	idem
4	Weet ik niet wat er gaat gebeuren	Marketingafdeling en juridische afd.	Dit soort klachten is mij onbekend	ja	idem	moederbedrijf eigen onderzoek
5	Is nog mogelijk deze te wijzigen, zodat acceptatie volgt	directie	nee	ja	terugkoppeling naar eigen productiesysteem	eigen onderzoek
6	Niet beantwoord					
7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16	Is nog mogelijk deze te wijzigen, zodat acceptatie volgt	Hoofd kwaliteit (7*) Verkoop-leider (7); R&D, Marketing, Regulatory Affairs (8 t/m 13, 16)	Nee (7), Klachten**(8, 9, 12, 13) Vragen consumenten (10), zakelijke klant (11)	Ja	Nuttig/ vereist voor eigen controlesysteem en terugkoppeling eigen productiesysteem; continue productieverbetering	Aafco, NRC, Fediaf, Codex, Wetenschapp. publicaties, eigen onderzoek
14	Niet beantwoord					
15	Geen antwoord	Marketing, R&D (Legal compl. & Prod innov.)	Zakelijke klant	Ja	Nuttig/ vereist voor eigen controlesysteem en terugkopp. eigen productiesysteem	Eigen onderzoek

*de getallen tussen haakjes zijn de bedrijfsnummers; ** Klachten van consumenten over onduidelijkheden op etiket die wettelijk verplicht zijn (As, KoperIISulfaat-pentahydraat, etc.....)